

ГОРОСКОП У ЖИТТІ ЛЮДИНИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі представлено результати соціологічного дослідження місця та ролі гороскопів у житті студентської молоді. Гороскоп розглянуто не як наукову істину, а як соціокультурний феномен і форму масової свідомості, що виконує психотерапевтичну та адаптивну функції в умовах невизначеності й воєнного стресу. Методом суцільного анкетного опитування обстежено генеральну сукупність студентів першого курсу технічної спеціальності Вінницького національного технічного університету ($n = 16$). Установлено, що для більшості студентів технічного ВНЗ астрологія є переважно елементом розваги та інтернет-культури: радше не вірять або не вірять зовсім 62,5% респондентів, важливість гороскопів оцінено в середньому на 1,81 балу за п'ятибальною шкалою. Водночас виявлено суттєву гендерну відмінність: у стані стресу до гороскопів звертаються 75% опитаних дівчат проти 8,3% юнаків, що підтверджує гіпотезу про підсвідомий пошук психологічної опори частиною респондентів. Запропоновано практичні рекомендації щодо підвищення медіаграмотності та психологічної підтримки студентів.

Ключові слова: гороскоп, астрологія, громадська думка, соціологія культури, магичне мислення, студентська молодь, масова свідомість, ефект Барнума, ескапізм, медіаграмотність, анкетне опитування.

Abstract

The paper presents the results of a sociological study of the place and role of horoscopes in the lives of student youth. The horoscope is considered not as a scientific truth, but as a sociocultural phenomenon and a form of mass consciousness that performs a psychotherapeutic and adaptive function in conditions of uncertainty and war stress. The general population of first-year students of the technical specialty of Vinnytsia National Technical University ($n = 16$) was surveyed using the method of a continuous questionnaire survey. It was found that for the majority of students of a technical university, astrology is mainly an element of entertainment and Internet culture: 62.5% of respondents do not believe in it or do not believe it at all, the importance of horoscopes was estimated at an average of 1.81 points on a five-point scale. At the same time, a significant gender difference was found: in a state of stress, 75% of the surveyed girls turn to horoscopes against 8.3% of the boys, which confirms the hypothesis of a subconscious search for psychological support by some of the respondents. Practical recommendations are offered for improving media literacy and psychological support for students.

Keywords: horoscope, astrology, public opinion, sociology of culture, magical thinking, student youth, mass consciousness, Barnum effect, escapism, media literacy, questionnaire survey.

Вступ

З соціологічного погляду гороскоп розглядається не як наукова істина, а як соціокультурний феномен та форма масової свідомості - специфічний спосіб інтерпретації реальності, що виконує психотерапевтичну й адаптивну функції. Для сучасної людини він перестав бути суто містичним ритуалом і перетворився на елемент повсякденної культури, інструмент прийняття рішень та спосіб зниження тривожності в умовах невизначеності. Гороскоп може суттєво впливати на прийняття важливих рішень зокрема, та на формування громадської думки загалом. Роль громадської думки в житті суспільства та держави розкриває у своїх роботах Анатолій Слободянюк [1-3].

Актуальність теми зумовлена парадоксом «ре-чарування світу»: попри стрімкий розвиток науки, інтерес до ірраціонального не зникає, а трансформується. Ринок астрологічних послуг оцінюється в мільярди доларів, а застосунки на кшталт Co-Star мають мільйони завантажень, що свідчить про кризу традиційних інститутів і пошук індивідуалізованої духовної опори [4]. Для українського суспільства тема загострюється через перманентний стрес та невизначеність воєнного часу: втрачаючи контроль над

безпекою, людина прагне відновити його через магічне мислення, а гороскоп дає ілюзію передбачуваності майбутнього як захисний механізм психіки.

Серед молоді (покоління Z і міленіали) астрологія перетворилася на мову ідентичності та соціалізації: питання про знак зодіаку замінює класичні питання при знайомстві, астрологічні мему становлять значний пласт контенту в TikTok та Instagram, а натальні карти використовуються як інструмент легітимізації власних емоцій. Явище вивчається соціологією культури, релігії та повсякденності, зокрема через функціоналізм (функція соціальної амортизації) та когнітивну соціологію (ефект Барнума як соціальний факт) [5].

Проблемна ситуація полягає в суперечності між потребою суспільства в раціональному розвитку та реальним станом масової свідомості, де найвразливіші верстви населення шукають порятунку від реальності в архаїчних практиках, стаючи легкою здобиччю «магічного бізнесу» [6]. Метою дослідження є з'ясувати основні мотиви звернення студентської молоді до астрологічних прогнозів та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо підвищення рівня критичного мислення.

Результати дослідження

Об'єктом дослідження є студенти першого курсу (група ІПКТ-24Б) Вінницького національного технічного університету у складі 16 осіб (4 - жіночої статі, 12 - чоловічої, вік 18–20 років); предметом - місце та роль гороскопів у житті й прийнятті рішень цією групою. Оскільки чисельність генеральної сукупності ($N = 16$) є меншою за мінімально рекомендовану для вибіркового методу, опитування проведено суцільним методом: обстежено всіх респондентів ($n = N = 16$, похибка вибірки $\Delta = 0\%$), що забезпечує стовідсоткову репрезентативність для цієї спільноти й відображає тенденції, характерні для першокурсників технічних спеціальностей. Збір даних здійснено за допомогою анкети в сервісі Google Форми у березні–травні 2026 року.

Гіпотеза дослідження: для більшості студентів технічного ВНЗ гороскопи є лише елементом розваги та інтернет-гумору, проте в умовах невизначеності й стресу значна частина респондентів може підсвідомо шукати в них психологічну опору. Розглянуто ключові поняття: гороскоп, магічне мислення та ескапізм. Розподіл ставлення студентів до астрології наведено на рисунку 1.

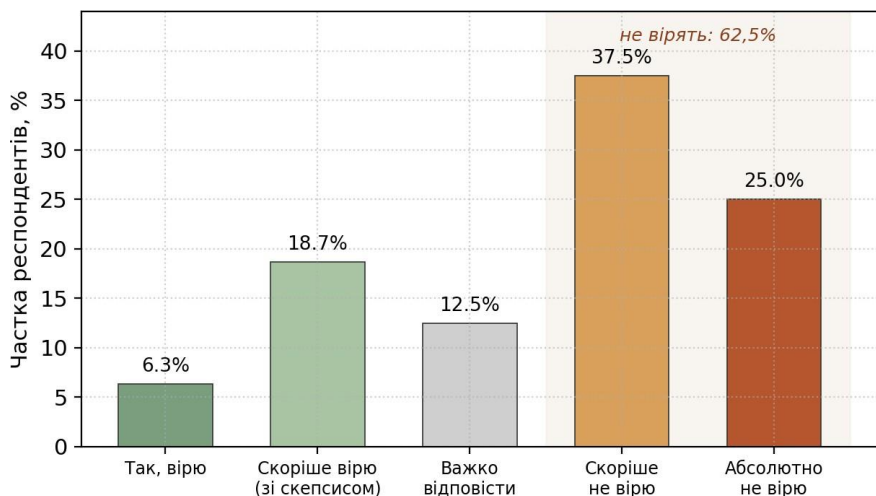

Рис. 1. Розподіл ставлення студентів до астрології та гороскопів

Половина опитаних (50%) вважають астрологію радше розвагою, ще чверть (25%) абсолютно не вірять у неї, оцінюючи як антинаукове явище; натомість лише одна особа (6,3%) переконана у впливі зірок на долю. Загалом радше не вірять або не вірять зовсім 62,5% респондентів, що свідчить про переважання раціонального мислення. Це підтверджується й шкальними оцінками: важливість інформації з гороскопів оцінено в середньому лише на 1,81 бала, а відповідність характеристик знака зодіаку власному характеру - на 2,37 бала за п'ятибальною шкалою.

Споживання езотеричного контенту має здебільшого пасивний характер: 37,5% студентів не читають гороскопи ніколи, а 31,3% натрапляють на них лише випадково у стрічці соціальних мереж; жоден респондент не читає їх щодня. Структуру мотивів звернення до гороскопів подано на рисунку 2.

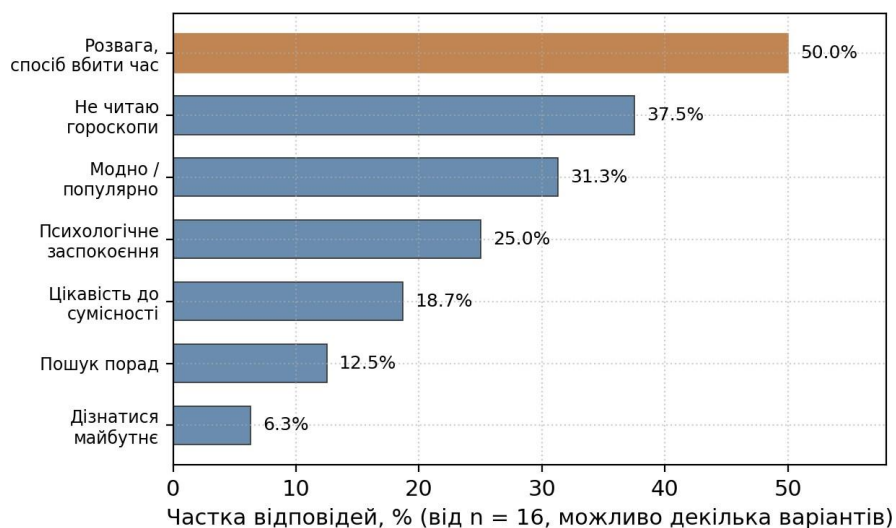

Рис. 2. Головні мотиви звернення студентів до гороскопів

Серед мотивів домінує розважальний (50%), за ним - слідування модному тренду серед друзів (31,3%) та психологічне заспокоєння й зняття стресу (25%). Канали поширення астрологічної інформації фактично монополізовано інтернетом: соціальні мережі (TikTok, Instagram, Telegram) назвали 62,5% опитаних, розважальні сайти - 31,3%, тоді як телебачення, радіо та професійних астрологів не обрав жоден респондент. Понад половина студентів (56,2%) не довіряють жодному езотеричному напрямку, а серед тих, хто цікавиться темою, найпоширенішою залишається класична астрологія (31,3%).

Вплив знака зодіаку на міжособистісні стосунки виявився мінімальним: при виборі романтичного партнера його заперечують 75% опитаних, при виборі друзів - 87,5%, а в командній роботі над навчальними проектами - 93,7%. Це означає, що в навчальному та професійному середовищі студенти практично повністю ігнорують ірраціональні чинники й керуються реальними якостями людей.

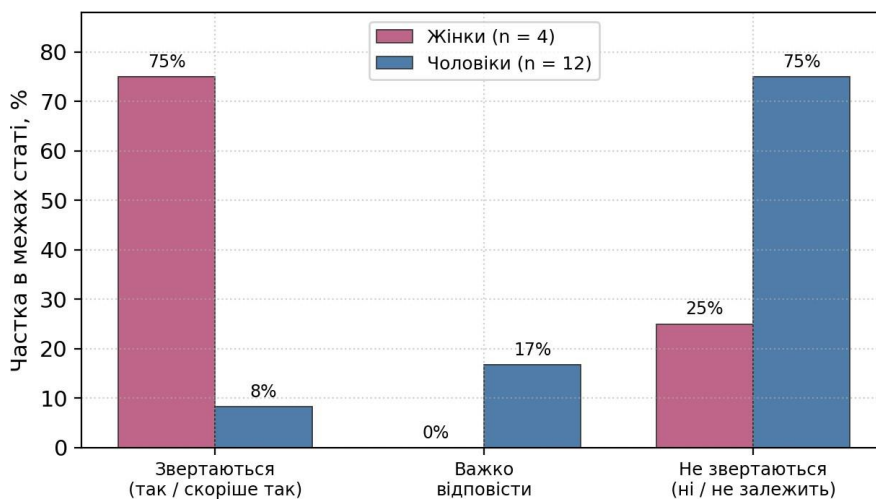

Рис. 3. Звернення до гороскопів у стані стресу залежно від статі респондента

Найвиразніший результат отримано під час двовимірного аналізу зв'язку між зверненням до гороскопів у стані стресу та статтю респондента (рисунок 3). Якщо серед юнаків лише 8,3% частіше звертаються до астрології під час стресу, а половина (50%) заявили про повну незалежність свого інтересу від стресових ситуацій, то серед дівчат до гороскопів у стресі звертаються 75%. Це засвідчує суттєву гендерну відмінність: для значної частини дівчат читання гороскопів стає механізмом подолання тривожності та пошуку психологічної опори, тоді як для чоловічої аудиторії стрес не пов'язаний зі зверненням до езотерики.

Отже, висунута гіпотеза підтверджена повністю: розважальний мотив домінує (50%), а водночас три чверті опитаних дівчат справді звертаються до гороскопів у стані стресу, що свідчить про підсвідомий пошук психологічної опори частиною респондентів.

Висновки

Проведене соціологічне дослідження засвідчило, що астрологія та гороскопи не мають критичного впливу на світогляд більшості студентів технічного університету: 62,5% респондентів ставляться до них скептично, а важливість гороскопів оцінено лише на 1,81 бала за п'ятибальною шкалою. Основними мотивами взаємодії з езотеричним контентом є розвага, спосіб вбити час і підтримання популярного тренду в соціальних мережах.

Установлено, що поширення астрологічної інформації серед молоді фактично монополізовано соціальними мережами (62,5%), а вплив знака зодіаку на вибір партнера, друзів і команди студенти переважно заперечують (75–93,7%), керуючись раціональними критеріями. Тема виявилася значно актуальнішою та емоційно значущою для дівчат, які частіше використовують гороскопи як механізм боротьби з тривожністю.

Гіпотезу дослідження підтверджено: гороскопи є для більшості студентів елементом розваги, проте 75% опитаних дівчат звертаються до них у стані стресу, шукаючи психологічної опори. Основними шляхами розв'язання проблеми надмірного магічного мислення є підвищення медіаграмотності молоді (критичне сприйняття алгоритмічно просуваного містичного контенту, розуміння ефекту Барнума) та посилення психологічної підтримки студентів, зокрема через тренінги зі стресостійкості й доступні консультації психологічної служби університету як дієву альтернативу астрологічному ескапізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А. В. Вплив громадської думки в процесі формування державної політики / А. В. Слободянюк // Специфіка розвитку сучасного соціально-гуманітарного середовища : кол. монографія. – Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2021. – Розд. 1.4. – С. 28-33.
2. Слободянюк А. В. Громадська думка як соціальний інструмент політичного режиму / А. В. Слободянюк, Ю. В. Сіденко // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. - Електрон. текст. дані. - 2017. - Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2334>.
3. Слободянюк А. В. Роль громадської думки у процесі демократизації влади (історико-соціологічний аспект) / А. В. Слободянюк // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". — Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2001. — Вип. 10. — С. 17-20.
4. Освіта.UA. Астрологія: основні принципи та завдання. Реферат. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/astronom/25825/>
5. 43% українців вірять в астрологію, тарологію чи екстрасенсорні здібності. Львівський портал, 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://portal.lviv.ua/news/2024/04/02/>
6. Храм св. вмч. Димитрія Солунського. Апологетика. Критика астрологічних прогнозів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://hram.in.ua/biblioteka/apolohetyka/>

Шмалюх Віталій Анатолійович – студент групи ІПКТ-24б, кафедра комп'ютерних наук, факультет інтелектуальних інформаційних технологій та автоматизації, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: shmaliukhvitaliy@gmail.com

Слободянюк Анатолій Володимирович — кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: slobodyanyuk@vntu.edu.ua

Shmaliukh Vitalii Anatoliyovych – student of group ІПКТ-24b, Department of Computer Science, Faculty of Intelligent Information Technology and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: shmaliukhvitaliy@gmail.com

Slobodyanyuk Anatoly Volodymyrovych — PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: slobodyanyuk@vntu.edu.ua